

Hoeders van het medisch erfgoed

Wie Urk zegt, zegt vis. En medische geschiedenis. Want in dit Flevolandse plaatsje ontfermt een aantal medici zich over een van de grootste collecties oude medische boeken van ons land. Onlangs kwamen er eeuwenoude apothekerskasten en instrumentaria uit de vroegste dagen van de fysiotherapie bij. "Er ontstaat hier een soort medische Ark van Noach."

Het bedrijventerrein van Urk lijkt op al die andere terreinen die de afgelopen decennia verzezen aan de rand van menig stadje en dorp. Geen plek waar je een pand vol medisch-historische boeken verwacht. Toch staat hier, te midden van palingrokerijen en bouwbedrijven, een loods met een inboedel waar menig medicus van in extase zou raken. "En het leuke is", lacht hoogleraar medische geschiedenis Mart van Lieburg, "dat belangstellenden alles mogen aanraken en inkijken. In een museum kan dat niet."

Van Lieburg, verbonden aan het Erasmus MC en het UMCG, is gemiddeld één dag per week in de Urker boekenloods te vinden. "Dit is eigenlijk een van mijn vele werkplekken", vertelt hij, terwijl hij even pauzeert voor een kop koffie in het met dozen en stapels paperassen volgestouwde kantoor van de loods. Daar heeft intussen ook oud-huisarts en voormalig secretaris-generaal van de KNMG Theo van Berkestijn plaatsgenomen. Zodra de twee in gesprek raken over een van de boeken op de stapel, wordt duidelijk dat ze een grote passie voor geschiedenis delen. Van Berkestijn vertelt dat hij vanwege zijn betrokkenheid bij de recent opgerichte Nederlandse Vereniging voor Medische Geschiedenis en de Stichting Medisch Erfgoed ongeveer één keer per maand vanuit zijn woonplaats bij Arnhem naar de vlak bij het IJsselmeer gelegen loods rijdt. Hij voegt daaraan toe dat hij hoopt de lange rit in de nabije toekomst veel frequenter te maken door de plannen die hij en zijn medebestuurders hebben met deze initiatieven. "We willen een actieve

Theo van Berkestijn, eerste van links, en Mart van Lieburg, derde van links, met de andere bestuursleden.

vereniging zijn, en deze plek in Urk gaat wat ons betreft dé ontmoetingsplaats worden voor iedereen die de medische geschiedenis een warm hart toedraagt."

Sinaasappelkisten

Aan het enthousiasme van deze twee heren zal het niet liggen. Dat wordt wel duidelijk wanneer ze, slalomend om metershoge stapels boeken in de smalle gangetjes tussen overvolle stellingkasten en archiefkasten vol proefschriften ("hier staan alle Nederlandse geneeskunde-proefschriften uit de periode 1865-1965"), elkaar links en rechts op boeken wijzen. Van Lieburg: "Soms is een boek uniek, soms is het verhaal erachter bijzonder, en soms zit er een persoonlijke betekenis aan vast. Bij elk boek hoort wel een verhaal."

De hoogleraar medische geschiedenis lepelt talloze anekdotes op, bijvoorbeeld over sinaasappelkisten vol boeken en notities, die door erfgenamen op zolder zijn

gevonden en vervolgens in Urk belandden. "Dat zijn soms letterlijk schatkisten." En hij kan smakelijk vertellen over delen van archieven die op onverklaarbare wijze op de gekste plekken werden ontdekt, zoals in een fietsenhok. Lachend: "En in al die stapels zit ik dan te speuren en te wroeten, ik voel me soms net een rat."

Hoeveel boeken hun weg naar de loods hebben gevonden, durven de mannen niet te schatten. Van Lieburg weet wel dat ze, als ze met de ruggen tegen elkaar staan, nu een lengte van één kilometer beslaan.

Apotheek

Naast boeken, tijdschriften en proefschriften herbergt de Urker boekenloods ook oude fysiotherapeutische instrumentaria. En, zo laat Theo van Berkestijn weten: "De loods hiernaast is sinds kort ingericht met onder meer een complete 19de-eeuwse apotheek." Hij vertelt dat deze farmaceutische uitbreiding op het bedrijventerrein vooral te danken is aan oud-apotheker Annet Bierman en de KNMP, die zich gezamenlijk inspannen om het farmaceutisch erfgoed te bewaren. Zo kon de collectie van het Nationaal Farmaceutisch Museum in Gouda, dat in 2011 moest sluiten, hier onderdak vinden.

En dat blijkt nog niet alles. Want inmiddels is een derde loods in het rijtje 'geconfisqueerd' door de Stichting Medisch Erfgoed, die het heeft bestemd voor medisch erfgoed dat verloren dreigt te gaan, zoals de medische boekencollectie van het Koninklijk Instituut voor de Tropen.

Van Berkestijn en Van Lieburg zijn duidelijk in hun nopjes met de groeiende geschiedenisencave op het voormalige IJsselmeereiland. "Eigenlijk ontstaat hier een soort medische Ark van Noach. En dat is van belang voor ons vak en voor de patiënt. Want op internet kun je, in tegenstelling tot wat men vaak denkt, echt niet alles vinden."

Voor meer informatie en aanmelding voor het lidmaatschap van de Nederlandse Vereniging voor Medische Geschiedenis: secretariaat@nvmg.nl. Voor een overzicht van alle medisch-historische activiteiten in Nederland: mgnportaal.nl